

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร ในอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน
Extension of Soybean Seed Production of Farmers in Na Noi District, Nan Province

อนุวัฒน์ สุทธการ (Anuwat suddakan) ¹ นาริรัตน์ สิริสาร (Nareerut Seerasarn) ² บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan) ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ (2) สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (3) ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร (4) ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในพื้นที่อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน จำนวน 252 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 ราย ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.94 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีพื้นที่เพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 8.30 ไร่ มีประสบการณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 7.90 ปี มีแรงงานในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 7.59 คน มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 54,173.10 บาทต่อปี (2) เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์เชียงใหม่ 60 อัตราเฉลี่ย 16.10 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกโดยวิธีการหว่าน มีการผสมปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียม ในอัตราเฉลี่ย 458.71 กิโลกรัมต่อไร่ มีการสำรวจแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง จำนวน 2 ครั้ง เก็บเกี่ยวในระยะฝักมีสีน้ำตาลเข้มประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ มีการจดบันทึกข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (3) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเกี่ยวกับลักษณะประจำพันธุ์ของถั่วเหลือง และการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ให้ตรงตามมาตรฐานของชั้นพันธุ์ขยาย (4) เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับ การดูแลรักษา เมล็ดพันธุ์ การเก็บเกี่ยว วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว โดยรูปแบบวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (5) เกษตรกรมีปัญหาด้านภัยธรรมชาติด้านโรคและแมลงอยู่ระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรได้รับความรู้เกี่ยวกับการกำจัดโรคและแมลงในการลดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

คำสำคัญ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง การส่งเสริม อำเภอนาน้อย

¹ นักศึกษาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช anuwatsuttakan278@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช seerasam@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions, (2) the conditions of soybean seed production, (3) the knowledge of soybean seed production, (4) extension needs of soybean seed, (5) problems and suggestions of soybean seed production. The population consisted of 252 soybean seed farmers in Na Noi District of Nan Province. The 155 sample size was based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Interview questions were used for data collection. Statistics used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum, standard deviation and ranking. The results indicated the following: (1) Most of the farmers were female with average of age 54.94 years and finished junior high school. The average of soybean seed planting area was 8.30 rai. The average experience of soybean seed production were 7.90 years. The average numbers of labor of soybean seed production were 7.59 persons. The average income of soybean seed production is 54,173.10 baht per year. (2) Farmers use Chiang Mai seeds 60 at an average rate of 16.10 kg per rai. And grown by sowing, plowing method Rhizobium biofertilizer was mixed average rate of 458.71 kg per rai. There were 2 surveys of soybean seed production plots. The harvest was harvested 80 percent of dark brown pod stage. And soybean seed production records were recorded. (3) Producers had knowledge about the characteristics of soybean varieties and inspection for seed quality to meet the standards of registered seed. (4) Extension need of producers for soybean seed production was the knowledge about plant care, seed, harvest, postharvest and group extension method. (5) Problems related to natural disasters, diseases and insects were at the highest level. Recommendations should be given to knowledge of disease and insect eradication to reduce damage from natural disasters.

Keywords: Soybean seed, Extension, Na Noi District

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

ถั่วเหลืองเป็นพืชน้ำมันที่ปลูกกันมากในทวีปอเมริกา ประเทศผู้ผลิตถั่วเหลืองที่สำคัญ 3 อันดับแรกของโลก ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา อาร์เจนตินา ในปี 2562/2563 มีผลผลิตรวม 336.69 ล้านตัน ลดลงจาก 361.06 ล้านตัน ในปี 2561/2562 ร้อยละ 6.75 เนื่องจากภาวะภัยแล้งทำให้ผลผลิตในสหรัฐอเมริกาและอาร์เจนตินาลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563 น.55) ในปี 2562/2563 สถานการณ์การส่งออกผลผลิตถั่วเหลืองของโลก มีปริมาณผลผลิตที่ส่งออก 164.67 ล้านตัน โดยประเทศบราซิล สหรัฐอเมริกาและอาร์เจนตินา มีปริมาณการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 89.44 ของปริมาณส่งออกทั้งหมด ประเทศที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ จีน มีปริมาณการนำเข้า 98.53 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 59.85 ของปริมาณการนำเข้าโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563 น.55) จากการเกิดภาวะภัยแล้ง ทำให้ผลผลิตถั่วเหลืองของประเทศผู้ผลิตสำคัญอย่างสหรัฐอเมริกา มีปริมาณ ลดลง ประกอบกับความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองเพื่อสกัดน้ำมันของโลก เพิ่มขึ้นในประเทศต่างๆ เช่น จีน อาร์เจนตินา บราซิล เป็นต้น โดยเฉพาะประเทศจีนมีความต้องการใช้ในประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากสถานการณ์ การเกิดโรคระบาดในสุกรคลี่คลาย

ประเทศไทยมีแนวโน้มการเพาะปลูกลดน้อยลง โดยปี 2562/2563 มีพื้นที่เพาะปลูกเหลือเพียง 0.104 ล้านไร่ จากพื้นที่เพาะปลูกปี 2561/2562 จำนวน 0.2 ล้านไร่ ส่วนความต้องการถั่วเหลืองในประเทศมีประมาณ 3.23 ล้านตัน แต่ปริมาณถั่วเหลืองที่ผลิตได้ในประเทศ มีเพียง 26,283 ตัน ต้องมีการนำเข้าอีกประมาณ 3.20 ล้านตัน โดยประเทศไทยได้มีการนำเข้าถั่วเหลืองจากประเทศบราซิล, สหรัฐอเมริกา และแคนาดา (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563 น.56) สาเหตุการผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง เกิดจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ปัญหาแมลงศัตรูพืชระบาด ส่งผลทำให้ผลผลิตถั่วเหลืองลดลง ประกอบกับผลตอบแทนจากการปลูกถั่วเหลืองต่ำกว่าพืชแข่งขันชนิดอื่นๆ โดยราคาเมล็ดถั่วเหลืองเกรดคละที่เกษตรกรขายได้ปี 2562 (มกราคม – พฤษภาคม) เฉลี่ยกิโลกรัมละ 15.97 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563 น.56) และสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตลดลงนั่นก็คือ การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี มีเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ ทำให้เกษตรกรต้องใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตราสูงส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง อีกทั้งการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพยังส่งผลให้ถั่วเหลืองมีการเจริญเติบโตไม่สม่ำเสมอ ได้ปริมาณผลผลิตต่ำ และไม่มีคุณภาพ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตในชั้นคุณภาพดีได้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน, 2564 น.90)

อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 686 ไร่ เป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่สำคัญ มีผลผลิตเฉลี่ย 220 กิโลกรัม/ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอนาน้อย, 2563 น.13) เกษตรกรมีการเพาะปลูกถั่วเหลืองเพื่อผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยายนำไปจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ในรอบต่อไป การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในอำเภอนาน้อย ยังพบปัญหาว่าเกษตรกรขาดการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองไว้ใช้เอง เนื่องจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการผลิต อีกทั้งกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองมีหลายขั้นตอนที่ต้องทำความเข้าใจและศึกษา ทั้งนี้เกษตรกรบางรายขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร ในอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ทราบถึง สภาพสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง องค์ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ความต้องการส่งเสริม และปัญหา ข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องไปกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองแก่เกษตรกรต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ในการผลิตปี 2563/2564 จำนวน 252 ราย ในพื้นที่ 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลน่าน้อย เชียงของ ศรีสะเกษ สถานี น้าต๋อง และบัวใหญ่ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 ราย สุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

sampling) เครื่องมือที่กำหนดใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทดสอบความเที่ยงกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 ราย มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.925 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยกำหนดเกณฑ์จากค่าน้ำหนักเฉลี่ย $1.00 - 1.80 =$ น้อยที่สุด $1.81 - 2.60 =$ น้อย $2.61 - 3.40 =$ ปานกลาง $3.41 - 4.20 =$ มาก $4.21 - 5.00 =$ มากที่สุด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร ในอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน สามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ 2) สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง 3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร 4) ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ซึ่งได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกร ร้อยละ 51.6 เป็นเพศหญิง เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.94 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.84 คน ร้อยละ 39.4 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพหลักอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 66.5 การถือครองที่ดินและประเภทเอกสารสิทธิ์เป็นของครัวเรือนและมีเอกสารสิทธิ์ มีพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองเฉลี่ย 8.30 ไร่ ประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 7.90 ปี และมีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากสื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน) เกษตรกรมีแรงงานหลักในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 7.59 คน มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 146,119.40 บาทต่อปี และรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 106,309.68 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเฉลี่ย 54,173.10 บาทต่อปี ส่วนรายจ่ายรวมของครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 118,992.90 บาทต่อปี และมีหนี้สินเฉลี่ย 142,121.61 บาท โดยร้อยละ 85.2 มีแหล่งเงินทุนในการทำเกษตร มาจากธนาคารของรัฐ

2. สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในการเพาะปลูกในอัตราเฉลี่ย 16.10 กิโลกรัมต่อไร่ และใช้เมล็ดพันธุ์เชียงใหม่ 60 ทั้งหมด โดยเกษตรกร ใช้วิธีการปลูกแบบหว่าน และวิธีการเตรียมแปลง แบบตักวัชพืชหรือตัดตอซึ่ง ไถพรวนดิน แล้วหว่านหรือหยอดเมล็ด แหล่งน้ำที่ใช้ เป็นแหล่งน้ำที่ขุดจากสระและบ่อบาดาล เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยชีวภาพโรซเปียมในอัตราเฉลี่ย 458.71 กรัมต่อไร่ การใช้ปุ๋ยเคมี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 91.6 ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เกษตรกรมีการสำรวจแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง จำนวน 2 ครั้ง มีการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตามอัตราที่แนะนำบนฉลาก มีการตัดพันธุ์ปนในระยต้นกล้าและออกดอก ส่วนระยะเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.6 เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในระยะมีฝักสีน้ำตาลเข้มประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ ขึ้นไป โดยมีวิธีเก็บเกี่ยวใช้แรงงานคน และเกษตรกรมีระยะเวลาการตากเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหลังการเก็บเกี่ยว (ก่อนการนวด) เฉลี่ย 1.97 วัน มีรวบมัดตั้งเก็บไว้ในที่ร่มหรือคลุมผ้าพลาสติกเพื่อป้องกันน้ำค้างหรือฝน มีการใช้เครื่องจักรกลในการทำความสะดวกสิ่งเจือปนก่อนบรรจุ เกษตรกรร้อยละ 99.4 มีการจดบันทึกข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ที่เป็นชื่อ เมล็ดพันธุ์ วันปลูก วันเก็บเกี่ยว วันให้น้ำ ให้ปุ๋ย ชนิดและอัตราการให้ปุ๋ย ส่วนปริมาณผลผลิต พบว่า เกษตรกรได้ผลผลิตเฉลี่ย 285.60 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีต้นทุนการผลิต เฉลี่ยรวม 3,806.52 บาทต่อไร่ แบ่งเป็น ค่าจ้างไถเตรียมดินเฉลี่ย 278.71 บาท ค่าปลูกเฉลี่ย 158.71 บาท ค่าปุ๋ยเฉลี่ย 977.42 บาท ค่าสารเคมีกำจัดแมลงเฉลี่ย 646.00 บาท ค่าสารเคมีกำจัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

โรคพืชเฉลี่ย 410.97 บาท ค่าเก็บเกี่ยวเฉลี่ย 760.65 บาท ค่าขนส่งเฉลี่ย 574.06 บาท และผลผลิตทั้งหมด จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองให้กับศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืช

3. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร

เกษตรกร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง จากการตอบคำถามได้ถูกต้องมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ถั่วเหลืองพันธุ์ เชียงใหม่ 60 การตากถั่วเหลืองหลังเก็บเกี่ยวในแปลง (ร้อยละ 100) การนวดถั่วเหลือง การบรรจุลงกระสอบ (ร้อยละ 99.4) และโรคแคงค์ถั่วเหลือง (ร้อยละ 77.4) ตามลำดับ ส่วนที่เกษตรกรยังมีความรู้ที่น้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ให้ได้ตรงตามมาตรฐานพันธุ์ขยาย (ร้อยละ 1.9) มาตรฐานและคุณภาพพันธุ์หลัก (ร้อยละ 12.3) และปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียม (ร้อยละ 45.2) ตามลำดับ โดยภาพรวมแล้ว เกษตรกรมีความรู้ในระดับมาก ได้คะแนนเฉลี่ย 16.16 คะแนน

4. ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

4.1 ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านความรู้ ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านความรู้ระดับมากที่สุด 5 ประเด็น คือ การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 4.62) เมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 4.60) ดินและการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 4.57) การให้น้ำ (ค่าเฉลี่ย 4.48) การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.40) ตามลำดับ และเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านความรู้ ระดับมาก 1 ประเด็น คือ การปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.06)

4.2 ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.46) ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมระดับมาก 2 ประเด็น คือ วิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.89) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 3.59) ตามลำดับ และเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.89)

4.3 ด้านการให้บริการและการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุนระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุนระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ ปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.37) และการส่งเสริมและสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 4.22) ระดับมาก 1 ประเด็น คือ การตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.06)

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

5.1 ปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

1) ประเด็นปัญหาด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านความรู้ ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) แยกออกเป็นประเด็นปัญหาด้านความรู้ ระดับมาก 2 ประเด็น คือ การขาดความรู้เรื่องโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลือง (ค่าเฉลี่ย 3.84) และการขาดความรู้เรื่องการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 3.50) ตามลำดับ และมีปัญหาด้านความรู้ ระดับน้อย 1 ประเด็น คือ การขาดความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (ค่าเฉลี่ย 2.59)

2) ประเด็นปัญหาด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาด ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43) แยกออกเป็นประเด็นปัญหาด้านการตลาด ระดับมาก 1 ประเด็น คือ ไม่มีการสนับสนุนโครงการจากภาครัฐเท่าที่ควร (ค่าเฉลี่ย 3.61) และประเด็นปัญหาด้านการตลาด ระดับน้อย 2 ประเด็น คือ ไม่มีแหล่งรับซื้อผลผลิตเมล็ดพันธุ์ที่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 1.87) และราคาผลผลิตขึ้น-ลงกับผู้ค้าคนกลาง ไม่มีการประกันราคาผลผลิตเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 1.83) ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

3) ประเด็นปัญหาด้านภัยธรรมชาติ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านภัยธรรมชาติระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) ในทุกประเด็น คือ เกิดโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลืองทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 4.60) พื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์เกิดแล้งหรือฝนทิ้งช่วงทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 4.56) และพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 4.53) ตามลำดับ

5.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในพื้นที่ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

1) ประเด็นข้อเสนอแนะด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านความรู้ ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35) ในทุกประเด็น คือ ควรจัดให้มีแปลงพยายกรณ์เพื่อแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูถั่วเหลืองแก่เกษตรกรอย่างทันทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 4.58) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรให้ความรู้เรื่องโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลือง รวมถึงการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 4.35) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (ค่าเฉลี่ย 4.11) ตามลำดับ

2) ประเด็นข้อเสนอแนะด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านการตลาด ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.13) แยกออกเป็นประเด็นข้อเสนอแนะด้านการตลาด ระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ ภาครัฐควรมีมาตรการหรือโครงการสนับสนุนการปลูกถั่วเหลืองแก่เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง (ค่าเฉลี่ย 4.59) และเกษตรกรควรจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตถั่วเหลืองเพื่อหาแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 4.24) ระดับมาก 1 ประเด็น คือ เกษตรกรควรรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.55)

3) ประเด็นข้อเสนอแนะด้านภัยธรรมชาติ พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านภัยธรรมชาติระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.79) คือ ภาครัฐควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ผลิตถั่วเหลืองเมื่อผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร ในอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองเฉลี่ย 8.30 ไร่ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอนาน้อยจะเป็นพื้นที่ภูเขาสูงมีพื้นที่ราบลุ่มน้อยซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทำนา และปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของภิรมย์ โสฬส (2545, น.19) ที่ศึกษาเรื่อง การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย พบว่า มีพื้นที่ทำการปลูกถั่วเหลืองเฉลี่ย 11.21 ไร่

ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรเฉลี่ย 7.90 ปี และมีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงสามารถส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตามความต้องการของเกษตรกรได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับภิรมย์ โสฬส (2545, น.89) พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตถั่วเหลืองมีประสบการณ์ในการผลิตถั่วเหลืองเฉลี่ย 7.51 ปี

ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน) เนื่องจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือเอกชนมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ ซึ่งแตกต่างจากวิภาพร ศรีวิไชย (2562, น. 91) ที่ศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองหลังนาของเกษตรกรในอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน พบว่า เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

เกษตรกรมีแรงงานหลักในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 7.59 คนต่อไร่ เนื่องจากกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจะต้องมีการตัดพันธุ์ปน ซึ่งการตัดพันธุ์ปนนั้นจำเป็นต้องใช้ทักษะความชำนาญความละเอียดในการตัดพันธุ์ปนและจำนวนแรงงานที่มาก เพื่อให้ทันต่อการเจริญเติบโตของข้าวเฉลี่ย ซึ่งเกษตรกรมีพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 8.30 ไร่ จึงจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก โดยแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกครัวเรือน เกิดจากการลงแขก หรือการเอาแรงกันภายในชุมชนหรือสมาชิกผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย ซึ่งแตกต่างกับวิภากร ศรีวิไชย (2562, น.91) ที่พบว่าแรงงานเฉลี่ย 2.15 คน เป็นแรงงานในครัวเรือน และมีพื้นที่ในการผลิตข้าวเฉลี่ยเพียง 4.12 ไร่

เกษตรกรมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 106,309.68 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 54,173.10 บาทต่อปี เนื่องจากรายได้ภาคการเกษตรส่วนใหญ่ได้มาจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การทำนา และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิมลรัตน์ คำขำ (2562, น.670) พบว่า รายได้เงินสดของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 57,957.44 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากการปลูกข้าวและทำนา ในขณะที่รายจ่ายรวมของครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 118,992.90 บาทต่อปี เนื่องจากรายจ่ายส่วนใหญ่เกิดจากการซื้อปัจจัยการผลิตในภาคการเกษตร ใช้ในการศึกษาของบุตร และการชำระหนี้ให้กับแหล่งเงินทุน โดยมีภาวะหนี้สินเฉลี่ย 142,121.61 บาท ร้อยละ 85.2 มีแหล่งเงินทุนในการทำเกษตร มาจากธนาคารของรัฐ ซึ่งแตกต่างกับวิภากร ศรีวิไชย (2562, น.91) พบว่า ภาวะหนี้สินโดยร้อยละ 50.00 มีแหล่งเงินทุนในการทำเกษตรมาจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

2. สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในการเพาะปลูกในอัตราเฉลี่ย 16.10 กิโลกรัมต่อไร่ และใช้เมล็ดพันธุ์เชียงใหม่ 60 ทั้งหมด เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่นำมาปลูกมีอัตราการงอกสูงทำให้ใช้เมล็ดพันธุ์น้อย ซึ่งแตกต่างจากวิภากร ศรีวิไชย (2562, น.96) พบว่า เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์เชียงใหม่ 60 ที่มีอัตราการงอกน้อยจึงต้องใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตราเฉลี่ย 24.84 กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียม พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 91.6 มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียม โดยมีอัตราการใช้ปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียม เฉลี่ย 458.71 กรัมต่อไร่ เนื่องจากปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียมจะช่วยตรึงไนโตรเจนจากอากาศและทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2557, น.22) กล่าวว่าไรโซเบียมเป็นเชื้อแบคทีเรีย ที่สามารถสร้างปมที่รากของข้าว แล้วตรึงไนโตรเจนจากอากาศมาใช้ในการเจริญเติบโตและสร้างผลผลิตของข้าวโดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยไนโตรเจนในการปลูกข้าว

ระยะการตัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการตัดพันธุ์ปนในระยะต้นกล้าและออกดอก เนื่องจากระยะดังกล่าวเกษตรกรสามารถสังเกตพันธุ์ปนได้อย่างชัดเจนและส่วนใหญ่จะสามารถตัดพันธุ์ปนได้หมด

การจัดบันทึกข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 99.4 มีการจัดบันทึกข้อมูลในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เนื่องจาก เกษตรกรให้ความสำคัญกับการจัดบันทึกซึ่งจะสามารถใช้เป็นข้อมูลวางแผนการผลิตในฤดูกาลผลิตได้ และทำให้มีความสะดวกต่อการตรวจสอบย้อนกลับได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิการ์ ศุภทรัพย์ (2555, น.51) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวภายใต้ระบบพันธะสัญญาของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกผู้ปลูกข้าวของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานในแปลงปลูกจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ปริมาณผลผลิต พบว่า เกษตรกรปริมาณได้ผลผลิตเฉลี่ย 285.60 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสอดคล้องจากวิภาพร ศรีวิไชย (2562, น.98) พบว่า ผลผลิตถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ให้ผลผลิตเฉลี่ย 280 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งผลผลิตที่เกษตรกรได้รับมีความใกล้เคียงกัน

ค่าใช้จ่ายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองโดยพิจารณาจาก ค่าปลูกเฉลี่ย 158.71 บาทต่อไร่ค่าปุ๋ยเฉลี่ย 977.42 บาทต่อไร่ ค่าสารเคมีกำจัดแมลงเฉลี่ย 646.00 บาทต่อไร่ ค่าสารเคมีกำจัดโรคพืชเฉลี่ย 410.97 บาทต่อไร่ ค่าเก็บเกี่ยวเฉลี่ย 760.65 บาทต่อไร่ ค่าขนส่งเฉลี่ย 574.06 บาทต่อไร่ รวมรายจ่ายในการผลิต 3,824.90 บาทต่อไร่ และผลผลิตทั้งหมดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้กับศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชในอัตรากิโลกรัมละ 22 บาท เมื่อพิจารณาถึงกำไร-ขาดทุนในการผลิตต่อไร่ พบว่า เกษตรกรจะมีรายรับจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเท่ากับ 2,44.30 บาทต่อไร่ เนื่องจากรายจ่ายจากการซื้อปัจจัยการผลิตในการผลิตเมล็ดพันธุ์ต่อไร่สูง ซึ่งแตกต่างจาก วิภาพร ศรีวิไชย (2562, น.98) พบว่ารายจ่ายในการผลิตถั่วเหลืองเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 2,746.74 บาทและมีรายรับจากการผลิตถั่วเหลืองต่อไร่เท่ากับ 377.37 บาท

3. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร

ภาพรวมระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 16.16 คะแนน) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ยาวนาน และเกษตรกรส่วนใหญ่จบระดับการศึกษาประถมศึกษาขึ้นไป จึงสามารถที่จะเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวิภาพร ศรีวิไชย (2562, น.98) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 68.0 ตอบถูกจากคำถาม 20 ข้อ เฉลี่ย 17.17 คะแนน มีความรู้ในระดับมากที่สุด แต่ในประเด็นความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ให้ได้ตรงตามมาตรฐานขั้นพันธุ์ขยาย เกษตรกรยังจำเป็นต้องได้รับถ่ายทอดการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

4.1 ความต้องการด้านความรู้ ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับมากที่สุด เนื่องจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองต้องอาศัยความรู้และวิทยาการด้านต่างๆ เพื่อช่วยยกระดับการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตามมาตรฐานและคุณภาพขั้นพันธุ์ขยาย และโรคแมลงศัตรูพืช ซึ่งสอดคล้องกับจากวิภาพร ศรีวิไชย (2562, น.92) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองหลังนาในระดับมาก

4.2 ความต้องการด้านการส่งเสริม ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมระดับมาก เมื่อพิจารณาความต้องการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมโดยการเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุด คือ วิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม โดยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มจะทำให้เกษตรกรมีกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์หรือสิ่งที่เกษตรกรได้พบเจอซึ่งกันและกัน

4.3 ความต้องการด้านการให้บริการและการสนับสนุน ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุนเมื่อพิจารณาแล้วเกษตรกรมีความต้องการปัจจัยการผลิต มากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตเช่น แหล่งเงินทุน แหล่งจำหน่ายปุ๋ยหรือสารเคมีที่มีคุณภาพที่จะช่วยยกระดับคุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้สูงขึ้น รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถกระจายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองสู่เกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน (2564, น.98) โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่เกษตรกรให้หันมาปลูก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

พืชตระกูลถั่วเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วแก่เกษตรกร ตลอดจนเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตภายในประเทศเพื่อลดการนำเข้า

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

5.1 ปัญหาของเกษตรกร

1) ด้านความรู้ ผลการวิจัย พบว่าเกษตรกรมีระดับปัญหาด้านความรู้ใน ระดับปานกลาง ประเด็นปัญหาการขาดความรู้ในเรื่องโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลือง ซึ่งมีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดการ การป้องกันโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลือง ซึ่งสอดคล้องกับภิรมย์ โสฬส (2545, น.89) กล่าวว่า เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องการขาดความรู้ด้านการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลือง

2) ด้านการตลาด ผลการวิจัย พบว่าเกษตรกรมีระดับปัญหาด้านการตลาดใน ระดับน้อย ประเด็นปัญหาการไม่มีการสนับสนุนโครงการจากภาครัฐเท่าที่ควรโดยมีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับพัฒน์ริย์ เขียวทิพย์ (2555, น.64) ปัญหาด้านการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง พบว่ามีปัญหาระดับมากประเด็นคือ รัฐไม่มีนโยบายสนับสนุน

3) ด้านภัยธรรมชาติ ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมของระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดคือ ด้านโรคและแมลงศัตรูระบาด ซึ่งเป็นสิ่งที่แต่ละปีไม่สามารถคาดการณ์ได้แน่นอน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งคุณภาพและปริมาณของผลผลิตได้

5.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1) ข้อเสนอแนะด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านความรู้ ระดับมากที่สุด คือ ควรมีจัดให้มีแปลงพยายกรณ์แจ้งเตือนการระบาดของศัตรูถั่วเหลือง และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรให้ความรู้เรื่องโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลือง รวมถึงการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง

2) ข้อเสนอแนะด้านการตลาด ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านการตลาด ระดับมากที่สุด โดยเสนอแนะภาครัฐควรมีมาตรการหรือโครงการสนับสนุนการปลูกถั่วเหลืองแก่เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง

3) ข้อเสนอแนะด้านภัยธรรมชาติ ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านภัยธรรมชาติระดับมากที่สุด โดยเสนอแนะให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช และภาครัฐควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ผลิตถั่วเหลืองเมื่อผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกร ในอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการลดต้นทุนการผลิต โดยจัดให้มีการฝึกอบรมเรื่องการลดต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

2) การจัดกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานของเมล็ดพันธุ์ตั้งแต่ขั้นพันธุ์หลักที่นำมาเพาะปลูกและขั้นพันธุ์ขยายที่จะนำไปจำหน่ายรวมถึงวิธีการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

3) เจ้าหน้าที่จึงควรส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้แก่เกษตรกรต้นแบบเพื่อจะสามารถช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรอื่นๆ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

- 4) เจ้าหน้าที่สามารถใช้เป็นข้อมูลจัดทำแผนการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เช่น ความต้องการความรู้ในเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช รวมถึงแนวทางวิธีการส่งเสริม
 - 5) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรควรให้ความสำคัญส่งเสริมการจัดทำแปลงพยานเพื่อแจ้งเตือนการระบาดของโรคศัตรูถั่วเหลืองและสามารถป้องกันการระบาดของโรคศัตรูถั่วเหลืองได้ทันทั่วทั้ง
 - 6) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือกันการวางแผนการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ หาแนวทางหรือมาตรการการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ตั้งแต่การผลิต จนถึงการตลาด
 - 7) ในเชิงนโยบายควรวางแผนและส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดโดยบูรณาการกับหน่วยงานระดับพื้นที่ ภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานระดับกรมและกระทรวง
- 6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
- 1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนด้านปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเพื่อเพิ่มรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง
 - 2) ศึกษาปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่มีผลต่อการเพิ่มคุณภาพและปริมาณผลผลิต
 - 3) ศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในฤดูแล้งและฤดูฝนเพื่อใช้ในการวางแผนการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์
 - 4) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีคุณภาพและได้รับมาตรฐานตามหลักวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). ศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน, พิมพ์ครั้งที่1, โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด, 7-21
- พัฒน์นรี เขียวทิพย์. (2554). การผลิตและการตลาดถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ภิรมย์ โสพล. (2545). การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิภาพร ศรีวิชัย. (2562). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองหลังนาของเกษตรกรในอำเภอน่าน จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- วิมลรัตน์ คำขำ, ชัยชาญ วงศ์สามัญ, ประภัสสร เกียรติสุรนนท์. (2562). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วารสารแก่นเกษตร 47 (4):667-678
- สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน. (2564). คู่มือการดำเนินงานปีงบประมาณ 2564, น่าน: สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
- สำนักงานเกษตรอำเภอน่าน. (2563). แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ อำเภอน่าน ปี2563, น่าน: สำนักงานเกษตรอำเภอน่าน.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2564, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

สุพรรณิการ์ ศุภทรัพย์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงภายใต้ระบบเกษตร พันธะสัญญาของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

